

HEINZ-JOACHIM TOLL: Akademische Gerichtsbarkeit und akademische Freiheit. Die sog. »Demagogenverfolgung« an der Christian Albrecht-Universität zu Kiel nach den Karlsbader Beschlüssen von 1819. Neumünster, Karl Wachholtz Verlag, 1979. 242 s.

I serien *Quellen und Forschungen zur Geschichte Schleswig-Holsteins* har Heinz-Joachim Toll i 1979 udgivet et bind om den såkaldte »Demagogenverfolgung« på universitetet i Kiel, idet han allerede i sin indledning understreger emnets aktualitet: Også i 1970'erne drøftede man evt. tvangsexmatrikulation på de tyske universiteter.

Men hvad skete der egentlig, hvis der da skete noget i Kiel? Dette undersøger Toll i dette veldokumenterede studie (s. 147–242 er noter!), og han når konklusionen: Meget lidt – takket være universitetets konsistorium og delvis også konge og administration i København. »Karlsbader-beslutningerne« rummede fire love: En eksekutionsforordning, en universitetslov, en presselov og en undersøgelseslov, der skulle gælde for hele det nystiftede Tyske Forbund. Men allerede med hensyn til offentliggørelse går Frederik VI sine egne veje, idet lovene ikke offentliggøres i Holsten!

Toll gennemgår de juridiske forhold, der gjaldt for universitetet – først i 1807 havde et kgl. patent foretaget et enkelt indgreb i det ellers fuldstændigt uafhængige universitetsområde. Han gennemgår de forskellige straffe, studerende kunne idømmes, fra »den sorte bog« til bortvisning, og viser, hvorledes »Karlsbader-beslutningerne« udgjorde et tungtvejende indgreb i universitetets frihed (s. 60 ff). De, der skulle rammes af Karlsbader-lovene var jo de tyske *Burschenschaften* og Toll gennemgår disses historie i Kiel, for at se om lovene overhovedet var relevante for universitetet dér. Han understreger, at disse i høj grad var lokale holstenske, men at de hurtigt får forbindelse med de øvrige tyske organisationer. På det tidspunkt, hvor Karlsbader-beslutningerne træffes, er der dog i Kiel ikke på nogen måde tale om en revolutionær organisation.

Det var ganske vist en holstensk student, Hornbostel, der havde lavet et forfatningsudkast til en samlet organisation, men trods henvendelser fra andre tyske stater får det ingen følger for ham, fordi universitetsledelsen holder hånden over ham. Også gennemgangen af sagen mod Theodor Olshausen viser den storsindede holdning hos samtlige i Holsten indblandede organer – inklusive den danske konge! Der er tale om en god og også for danske historikere interessant undersøgelse.

Otto Rühl

RAINER S. ELKAR: Junges Deutschland in polemischem Zeitalter. Das schleswig-holsteinische Bildungsbürgertum in der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts. Zur Bildungsrekrutierung und politischen Sozialisation. Düsseldorf, Droste Verlag, 1979. x + 598 s.

Bogens titel rummer to begreber, som Elkar redegør for i sine indledende metodiske overvejelser: »Junges Deutschland« bruges i en meget bredere forstand end normalt, idet begrebet her benyttes om »alle de intellektuelle, som måtte lide under de forskellige demagog-forfølgelser i »Vormärz«. Og »Das polemische Zeitalter« er taget fra en tysk litteraturhistorie fra 1829, der om perioden fra 1813 til udgivelsestidspunktet bruger denne betegnelse. De to undertitler angiver mere præcist, hvad Elkar's ærinde er. Den gruppe, der her skal beskrives, er »Das schleswig-holsteinische Bildungsbürgertum«, og det han vil undersøge, er »uddannelsesrekrutteringen«, d.v.s. den proces, hvorved man kom til at tilhøre »das Bildungsbürgertum«; derpå vil han se nærmere på den politiske socialiseringsproces.

For at undersøge dette ser Elkar først på det socialøkonomiske og demografiske grundlag, derefter på befolkningens sammensætning i de to hertugdømmer: Befolkningen stiger,